

Εισαγωγή: Μια Σύντομη Αναδρομή στην Ιστορία της Πετοσφαίρισης

Jonathan C. Reeser

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η πετοσφαίριση εφευρέθηκε το 1895 από τον William G. Morgan στο Χόλιοκ της Μασαχουσέτης των ΗΠΑ (Εικόνα 1.1). Ο Morgan, Καθηγητής Φυσικής Αγωγής στο τοπικό παράρτημα της Χριστιανικής Αδελφότητας Νέων (ΧΑΝ), είχε την πρόθεση να δημιουργήσει ένα άθλημα λιγότερο επίπονο, που θα χρησίμευε ως εναλλακτική λύση στην καλαθοσφαίριση για τους τοπικούς επιχειρηματίες. Σε σχεδόν περισσότερο από έναν αιώνα, η πετοσφαίριση έχει αναδειχθεί σε ένα από τα δημοφιλέστερα αθλήματα στον κόσμο. Η Διεθνής Ομοσπονδία Πετοσφαίρισης (ΔΟΠ/FIVB), το

διεθνές κυβερνητικό όργανο για το άθλημα, έχει εκτιμήσει συντηρητικά ότι πάνω από 500 εκατομμύρια άνθρωποι σε όλον τον κόσμο παίζουν πετοσφαίριση κάποιου επιπέδου. Είναι ένα άθλημα που παίζεται "δια βίου", και που μπορούν να απολαύσουν νέοι και μεγαλύτεροι, άνδρες και γυναίκες, άτομα αρτιμελή ή με ειδικές ανάγκες, αθλητές ψυχαγωγικού ή αγωνιστικού επιπέδου, σε εσωτερικούς ή εξωτερικούς χώρους. Ωστόσο, το άθλημα που απολαμβάνεται σήμερα από όλους παρουσιάζει μόνο μία φευγαλέα ομοιότητα με το άθλημα που επινόησε ο Morgan.

Εικόνα 1.1. Η ιστορική πρώτη ομάδα πετοσφαίρισης το 1895. Ο William G. Morgan στέκεται στην αριστερή πλευρά της δεύτερης σειράς. (Με την ευγενική άδεια του Volleyball Hall of Fame, Χόλιοκ, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ).

Αρχικά ο Morgan ονόμασε το δημιούργημά του "mintonette" (μίντονετ), αφού (θεωρείται ότι) δανείστηκε συνειδητά κάποια στοιχεία από το μπάντμιντον. Το 1896, το όνομα άλλαξε σε "volleyball" (πετοσφαίριση), όταν ο Alfred T. Halstead του κολλεγίου του Springfield παρατήρησε σε μία επίδειξη του νέου αθλήματος ότι οι συμμετέχοντες φαίνονταν να μεταβιβάζουν ("volleying") την μπάλα από τη μία πλευρά του γηπέδου στην άλλη. Το 1951, η σύνθετη λέξη volleyball (πετοσφαίριση) εμφανίστηκε τυπωμένη για πρώτη φορά στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Στην αρχή της ιστορίας του, το άθλημα υπέφερε από την έλλειψη σταθερών κανονισμών σχετικών με τις διαστάσεις του γηπέδου, το ύψος που θα έπρεπε να έχει το φιλέ (δίχτυ) και τον αριθμό των συμμετεχόντων από κάθε πλευρά του γηπέδου. Η πρώτη "επίσημη" σειρά κανονισμών εκδόθηκε από τη Χριστιανική Αδελφότητα Νέων (XAN) το 1897, αλλά προφανώς επηρέασε ελάχιστα στην ομοιομορφία διεξαγωγής του παιχνιδιού. Μόνο μετά την πρώιμη επανεξέταση των κανονισμών το 1912, άρχισε να αναπτύσσεται το άθλημα. Το 1916, το ύψος του φιλέ καθορίστηκε στα 8 πόδια (2.43 μ) και υιοθετήθηκε η περιστροφική αλλαγή για το σερβίς, μαζί με τον περιορισμό του αριθμού των παικτών των ομάδων κλειστού γηπέδου (σάλας) σε έξι ανά πλευρά γηπέδου. Αυτές οι αλλαγές προετοίμασαν το έδαφος για το πρώτο εθνικό πρωτάθλημα ανδρών των Ηνωμένων Πολιτειών, το οποίο διεξήχθη στη Νέα Υόρκη το 1922. Το 1928 ιδρύθηκε η Αμερικανική Ομοσπονδία Πετοσφαίρισης, η οποία σύντομα αντικατέστησε τα κέντρα της XAN, ως η κύρια οργανωτική δύναμη των αγώνων στις Ηνωμένες Πολιτείες. Την ίδια χρονιά υιοθετήθηκαν διαφορετικοί κανονισμοί

για τις γυναίκες, μερικοί από τους οποίους (όπως οκτώ παίκτριες ανά πλευρά γηπέδου και δύο προσπάθειες για σερβίς μετά από κάθε αλλαγή) παρέμειναν μέχρι τη δεκαετία του '50. Το πρώτο εθνικό πρωτάθλημα γυναικών στις Ηνωμένες Πολιτείες έλαβε χώρα το 1949 και από τότε αυξήθηκε κατακόρυφα η δημοτικότητα του αθλήματος στις γυναίκες.

Από τη στιγμή που το άθλημα έγινε δημοφιλές, το στυλ του παιχνιδιού εξελίχθηκε γρήγορα. Παρόλο, που η πετοσφαίριση εφευρέθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες, το άθλημα ενδεχομένως θα ήταν πολύ διαφορετικό σήμερα, εάν δεν είχε εξαπλωθεί παγκοσμίως. Πιθανόν, οι πιο αποτελεσματικοί "πρεσβευτές" της πετοσφαίρισης ήταν οι Χριστιανικές Αδελφότητες Νέων –οι οποίες εισήγαγαν το άθλημα στον Καναδά, την Κούβα και τη Λατινική Αμερική– και ο Αμερικανικός στρατός, τα μέλη του οποίου διασκεδάζαν παίζοντας πετοσφαίριση κατά την παραμονή τους στην Ευρώπη, στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και στους τόπους δράσης τους στην Ευρώπη και τον Ειρηνικό κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο πρόδρομος της επίθεσης με καρφί αναπτύχθηκε στις Φιλιππίνες μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και σε αυτή τη χώρα έγινε αποδεκτός ο κανονισμός των τριών επαφών. Η πάσα από κάτω (μανσέτα) αναπτύχθηκε στην Ανατολική Ευρώπη στη δεκαετία του 1940. Καθώς ο αριθμός των χωρών που έπαιζε πετοσφαίριση αυξήθηκε, ήταν προφανές ότι έπρεπε να υπάρχει ένα διεθνές διοικητικό όργανο, το οποίο να επιβλέπει την περαιτέρω εξέλιξη του αθλήματος. Η Διεθνής Ομοσπονδία Πετοσφαίρισης συστάθηκε στο Παρίσι το 1947 με 14 εγγεγραμμένα κράτη μέλη. Το πρώτο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα έλαβε χώρα το 1949, αλλά το πρώτο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα με συμμετέχοντες από πε-

ρισσότερο από μία ηπείρους διεξήχθη το 1956. Μέχρι τότε το άθλημα είχε αποκτήσει παγκόσμια απήχηση και η πετοσφαίριση κλειστού γηπέδου (σάλας), πέρασε πλέον στο πάνθεον των Ολυμπιακών Αθλημάτων, όταν για το πρώτο χρυσό μετάλλιο αγωνίστηκαν άνδρες και γυναίκες στους θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες του Τόκιο το 1964.

Μετά την Ολυμπιακή είσοδό του, η στρατηγική και η τακτική της πετοσφαίρισης άλλαξαν με ταχύ ρυθμό. Με στόχο το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα και τα Ολυμπιακά μετάλλια (Πίνακας 1.1), πρωτοποριακοί άνθρωποι του αθλήματος δημιούργησαν νέα, εξελισσόμενα αμυντικά και επιθετικά συστήματα, τα οποία άλλαξαν δραματικά το χαρακτήρα του αθλήματος με την πάροδο των χρόνων. Στα πρώτα του βήματα, η πετοσφαίριση δεν ήταν ιδιαίτερα απαιτητική και κατά συνέπεια δημιούργησε τη φήμη του ήπιου αθλήματος, που απευθύνεται σε λιγότερο αθλητικά άτομα.

Στο υψηλό επίπεδο, η πετοσφαίριση αποτελεί πλέον ένα άθλημα που απαιτεί εκρηκτικότητα και δύναμη, αθλητικό πνεύμα και συντονισμένη ομαδική προσπάθεια (Εικόνα 1.2). Η ιστορία της πετοσφαίρισης σάλας είναι γεμάτη από τα επιτεύγματα εξαιρετικών αθλητών, υψηλού επιπέδου ανταγωνιζομένων και προπονητών οι οποίοι διαμόρφωσαν ομάδες με ακατάβλητο πνεύμα. Σε αναγνώριση της πλούσιας ιστορίας του αθλήματος, η ΔΟΠ/FIVB πρόσφατα κατονόμασε τους άνδρες αθλητές και τις γυναίκες αθλήτριες, τους προπονητές και τις ομάδες του αιώνα (Πίνακας 1.2). Αυτοί που αναφέρονται δεν είναι παρά μόνο ελάχιστοι από τους πρωταθλητές που συνέβαλαν στην τρομακτική ανάπτυξη της πετοσφαίρισης για περισσότερο από μία εκατονταετία.

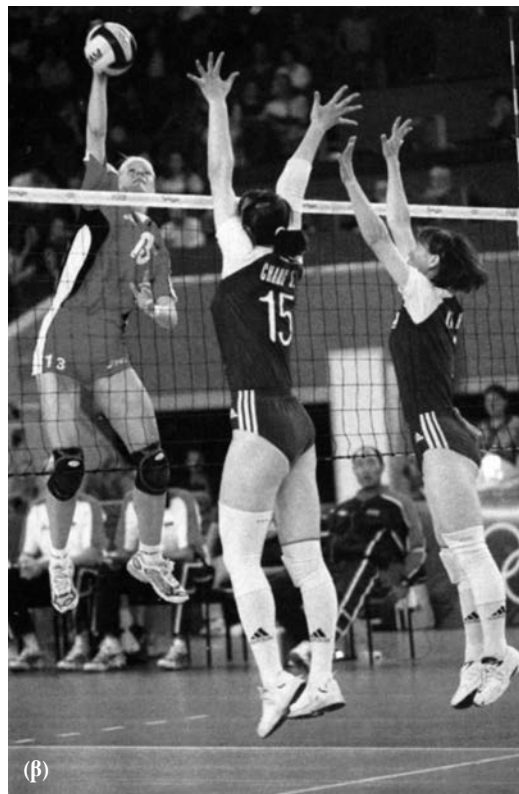
Για κάποιον που δεν έχει μνηθεί στο άθλημα διευκρινίζεται ότι, ο σκοπός του παιχνιδιού είναι η διατήρηση μιας φουσκωμένης μπάλας στον αέρα, αποφεύγο-

Πίνακας 1.1. Τα παγκόσμια πρωταθλήματα και οι χρυσοί Ολυμπιονίκες της πετοσφαίρισης σάλας

Παγκόσμιοι Πρωταθλητές			Χρυσοί Ολυμπιονίκες		
Έτος	Ανδρών	Γυναικών	Έτος	Ανδρών	Γυναικών
1949	Σοβιετική Ένωση		1964	Σοβιετική Ένωση	Ιαπωνία
1952	Σοβιετική Ένωση	Σοβιετική Ένωση	1968	Σοβιετική Ένωση	Σοβιετική Ένωση
1956	Τσεχοσλοβακία	Σοβιετική Ένωση	1972	Ιαπωνία	Σοβιετική Ένωση
1960	Σοβιετική Ένωση	Σοβιετική Ένωση	1976	Πολωνία	Ιαπωνία
1962	Σοβιετική Ένωση	Ιαπωνία	1980	Σοβιετική Ένωση	Σοβιετική Ένωση
1966	Τσεχοσλοβακία	Ιαπωνία	1984	ΗΠΑ	Κίνα
1970	Ανατολική Γερμανία	Σοβιετική Ένωση	1988	ΗΠΑ	Σοβιετική Ένωση
1974	Πολωνία	Ιαπωνία	1992	Βραζιλία	Κούβα
1978	Σοβιετική Ένωση	Κούβα	1996	Ολλανδία	Κούβα
1982	Σοβιετική Ένωση	Κίνα	2000	Γιουγκοσλαβία	Κούβα
1986	ΗΠΑ	Κίνα			
1990	Ιταλία	Σοβιετική Ένωση			
1994	Ιταλία	Κούβα			
1998	Ιταλία	Κούβα			
2002	Βραζιλία	Ιταλία			

Εικόνα 1.2. Αυτές οι εικόνες δείχνουν, σε αντιπαράθεση την πλήρη αντίθεση και το πόσο σημαντικά έχει αλλάξει το άθλημα της πετοσφαίρισης από το ξεκίνημά του. (α) Γυναίκα συμμετέχουσα το 1915 (με την ευγενική άδεια του Volleyball Hall of Fame, Χόλιοκ, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ) και (β) Γυναίκες Ολυμπιονίκες αγωνιζόμενες στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Σίδνεϋ το 2000. Φωτογραφία © Allsport/Clive Brunskill.

ντας την επαφή της με το δάπεδο από την πλευρά που παίζεται, ενώ παράλληλα επιχειρείται το σκοράρισμα με το παίξιμο της μπάλας προς την πλευρά του αντιπάλου με τέτοια δύναμη ή επιδεξιότητα, ώστε να μην είναι δυνατή η επιστροφή της. Το σύγχρονο παιχνίδι απαιτεί πραγματική ομαδική προσπάθεια και αποτελεί ένα λε-

πτό συνδυασμό δύναμης και επιδεξιότητας, ταχύτητας και εκρηκτικότητας, αλτικής ικανότητας και ικανότητας αναπήδησης. Με την πάροδο των χρόνων, οι παίκτες της πετοσφαίρισης έχουν γίνει αρκετά εξειδικευμένοι σε ό,τι αφορά στις δεξιότητες και τα καθήκοντά τους μέσα στον αγωνιστικό χώρο. Σήμερα, στην πετοσφαί-

Πίνακας 1.2. Οι "κορυφαίοι" του αιώνα

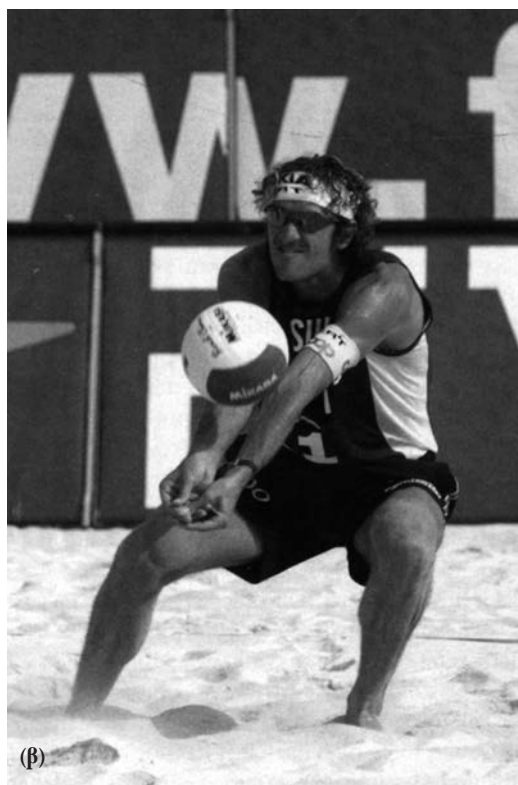
- Η κορυφαία ανδρική ομάδα του αιώνα: Ιταλία (1990-98)
- Η κορυφαία γυναικεία ομάδα του αιώνα: Ιαπωνία (1960-65)
- Ο κορυφαίος άνδρας αθλητής του αιώνα: Karch Kiraly, ΗΠΑ (1984-96)
- Η κορυφαία γυναίκα αθλήτρια του αιώνα: Regla Torres, Κούβα (1992-2000)
- Ο κορυφαίος προπονητής ανδρών του αιώνα: Yasutaka Matsudaira, Ιαπωνία (1964-74)
- Ο κορυφαίος προπονητής γυναικών του αιώνα: Eugenio George, Κούβα (1990-2000)

ριση οι "πασαδόροι" βασίζονται στην μεταβίβαση της μπάλας σε έναν "επιθετικό" συμπαίκτη, ο οποίος συνήθως επιχειρεί να "καρφώσει" δυνατά την μπάλα πάνω από το φιλέ. Οι αντίπαλοι παίκτες της "μπροστινής ζώνης" επιχειρούν να αμυνθούν με "μπλοκ" εμποδίζοντας το πέρασμα της μπάλας πάνω από το φιλέ, ενώ η δεύτερη σειρά άμυνας αποτελείται από τους παίκτες της "πίσω ζώνης" (αμυντικούς εδάφους), οι οποίοι προσπαθούν να αποκρούσουν τις μπάλες που διαπερνούν το μπλοκ (Εικόνα 1.3). Μία από τις ελκυστικές πλευρές του αθλήματος αποτελεί η απλότητα του. Απαιτείται ελάχιστος εξοπλισμός, ο οποίος αποτελείται από μία μπάλα και έ-

να φιλέ (δίχτυ). Η πρώτη μπάλα πετοσφαίρισης ήταν κατά βάση μπάλα της καλαθοσφαίρισης, όμως αποδείχτηκε πολύ βαριά και έτσι η μπάλα αντικαταστάθηκε με αυτή του ποδοσφαίρου. Τελικά, μετά από την απαίτηση του Morgan, η εταιρεία A.G. Spalding & Bros (η σημερινή Spalding Sports Worldwide, Chicopee, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ) διαμόρφωσε την πρώτη μπάλα πετοσφαίρισης (Εικόνα 1.4). Με τα χρόνια, έχουν εγκριθεί διάφορες τροποποιήσεις στο μέγεθος και βάρος της μπάλας, ώστε να συμβαδίζουν με την ηλικία των συμμετεχόντων και το περιβάλλον στο οποίο παίζεται το άθλημα. Για παράδειγμα, οι μπάλες της πετοσφαίρισης που

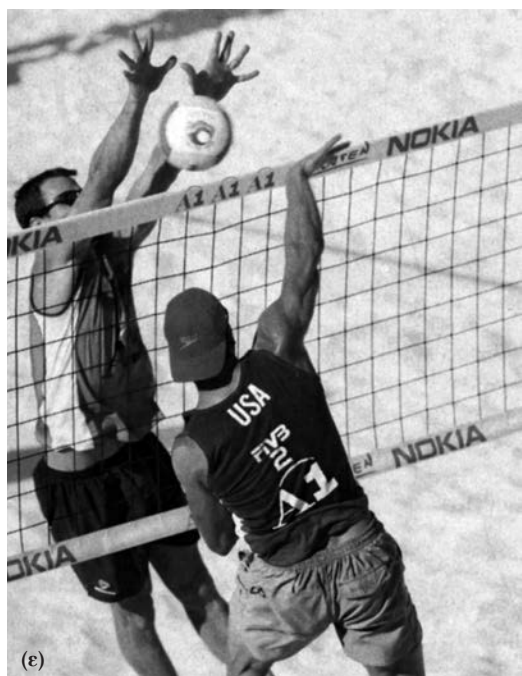

(α)

(β)

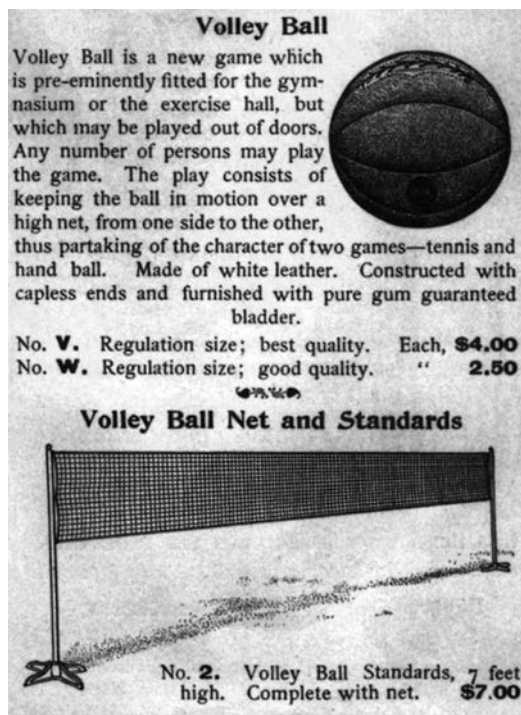
Εικόνα 1.3. Οι βασικές δεξιότητες για την πετοσφαίριση είναι ίδιες είτε το άθλημα παίζεται σε κλειστό γήπεδο είτε στην παραλία και αποτελούνται από (α) το σερβίς (β) τη μανσέτα. (Συνεχίζεται)

Εικόνα 1.3 (Συνέχεια). (γ) την πάσα (δ) το καρφί (ε) το μπλοκ και (στ) την άμυνα. (Με την ευγενική άδεια της ΔΟΠ).

προορίζονται για μικρά παιδιά που μόλις μαθαίνουν το άθλημα είναι ελαφρύτερες από τις καθιερωμένες επίσημες μπάλες που έχουν οριστεί από τους κανονισμούς. Η ΔΟΠ/FIVB έχει εκδόσει έναν κατάλογο εταιρειών που κατασκευάζουν μπάλες πετοσφαίρισης και άλλο σχετικό εξοπλισμό (όπως για παράδειγμα μοντέρνα συστήματα εξοπλισμού φιλέ και αθλητικές στολές) οι οποίες πληρούν τις οδηγίες της Διεθνούς Ομοσπονδίας.

Όπως υποδηλώθηκε και προηγουμένως, η πετοσφαίριση είναι κάτι παραπάνω

Εικόνα 1.4. Η πρώτη μπάλα πετοσφαίρισης που σχεδιάστηκε και δημιουργήθηκε από την Spalding Sports Worldwide σε συνεργασία με τον William G. Morgan, ήταν πολύ διαφορετική σε σχέση με αυτή που χρησιμοποιείται σήμερα. Παρατηρήστε το ύψος που έχει το φιλέ, το οποίο δεν ήταν καθορισμένο για την εποχή του καταλόγου 1903-1904 της Spalding. (Με την ευγενική άδεια της Spalding Sports Worldwide, Inc.)

από το ένα ανταγωνιστικό κλειστού γηπέδου παιχνίδι έξι ατόμων από κάθε πλευρά γηπέδου. Μάλιστα, πιθανώς το μεγαλύτερο πεδίο ανάπτυξης του αθλήματος σημειώνεται τα τελευταία χρόνια στην παράκτια πετοσφαίριση (beach volley = μπιτς βόλεϊ). Το μπιτς βόλεϊ (Εικόνα 1.5), το οποίο θεωρείται πλέον ένα ξεχωριστό κομμάτι του αθλήματος, ξεκίνησε ως μία ψυχαγωγική δραστηριότητα από τις ακτές της Καλιφόρνια των ΗΠΑ. Αρχικά το μπιτς βόλεϊ παιζόταν επίσης με έξι άτομα ανά πλευρά γηπέδου, αλλά γρήγορα εξελίχθηκε σε ένα απαιτητικό άθλημα, με δύο άτομα να αγωνίζονται από κάθε πλευρά. Λόγω του συνδυασμού του ήλιου, της άμμου, του σερφ και του μαυρισμένου δέρματος, το μπιτς βόλεϊ σχετίστηκε με τον τρόπο ζωής της νότιας Καλιφόρνιας και συναγωνίστηκε παγκοσμίως σε δημοτικότητα το βόλεϊ σάλας. Η ΔΟΠ/FIVB επιχορηγεί το Παγκόσμιο Τουρνουά μπιτς βόλεϊ, όπως επίσης και τους αγώνες του Παγκόσμιου Πρωταθλήματος, που διεξάγονται ανά δύο χρόνια και επιπλέον στο μπιτς βόλεϊ ανδρών και γυναικών, χορηγείται πλέον μετάλλιο από τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Ατλάντα το 1996 (Πίνακας 1.3). Ενδεχομένως, σε ακό-

Εικόνα 1.5. Η παράκτια πετοσφαίριση (μπιτς βόλεϊ), ένα Ολυμπιακό άθλημα μετάλλιο από το 1996, ανθίζει παγκοσμίως σε δημοτικότητα. Φωτογραφία © Allsport/Shawn Botterill.

Πίνακας 1.3. Παγκόσμιοι Πρωταθλητές και χρυσοί Ολυμπιονίκες στην παράκτια πετοσφαίριση (μπιτς βόλεϊ)

Παγκόσμιοι Πρωταθλητές			Χρυσοί Ολυμπιονίκες		
Έτος	Άνδρες	Γυναίκες	Έτος	Άνδρες	Γυναίκες
1997	Para-Guilherme (Βραζιλία)	Jackie-Sandra (Βραζιλία)	1996	Kiraly-Steffes (ΗΠΑ)	Jackie-Sandra (Βραζιλία)
1999	Emanuel-Loiola (Βραζιλία)	Behar-Shelda (Βραζιλία)	2000	Blanton-Fonoimoana (ΗΠΑ)	Cook-Pottharst (Αυστραλία)
2001	Baracetti-Conde (Αργεντινή)	Behar-Shelda (Βραζιλία)			

μη μεγαλύτερο βαθμό από την πετοσφαίριση σάλας, η ιστορία του μπιτς βόλεϊ έχει στεφθεί από μεγάλες προσωπικότητες, οι οποίες συνέβαλαν στην ανάπτυξη και τη δημοτικότητα του - πολλές από τις οποίες έχουν συμπεριληφθεί στη Διεθνής αίθουσα διασημοτήτων πετοσφαίρισης (International Volleyball Hall of Fame) στο Χόλιοκ της Μασαχουσέτης των ΗΠΑ.

Το μέλλον της πετοσφαίρισης προβλέπεται λαμπρό. Η ΔΟΠ/FIVB (Εικόνα 1.6) μετράει σήμερα 217 εθνικές ομοσπονδίες ανάμεσα στα μέλη της, περισσότερες από οποιαδήποτε άλλη διεθνή αθλητική ομο-

σπονδία. Ένα νέο είδος πετοσφαίρισης έχει πρόσφατα κάνει την εμφάνισή του –το ονομαζόμενο βόλεϊ πάρκου– το οποίο απευθύνεται κυρίως σε άτομα που ασχολούνται με ψυχαγωγικά αθλήματα εξωτερικού χώρου (Εικόνα 1.7). Οι επαγγελματικές ομάδες ανδρών και γυναικών προσελκύουν χιλιάδες θεατές σε Ευρώπη, Ασία και Νότια Αμερική και η Παγκόσμια Λίγκα (World League) που επιχορηγείται από τη ΔΟΠ/FIVB (ανδρών), καθώς και το Γκραν Πρι (Grand Prix) (γυναικών), παρουσιάζουν ετησίως τους αγώνες μεταξύ των καλύτερων εθνικών ομάδων του κόσμου που αγωνίζονται για

(α)

(β)

Εικόνα 1.6. Η ΔΟΠ/FIVB, υπό τη διεύθυνση του Προέδρου Ruben Acosta (α) από το 1984, έχει τα κεντρικά γραφεία της στη Λωζάνη της Ελβετίας (β). (Με την ευγενική άδεια της ΔΟΠ/FIVB).

Εικόνα 1.7. Το βόλεϊ πάρκου σχεδιάστηκε για τους αθλητές ψυχαγωγικού επιπέδου όλων των ηλικιών. Περισσότερες πληροφορίες για το βόλεϊ πάρκου είναι διαθέσιμες από τη ΔΟΠ/FIVB.

σημαντικά χρηματικά έπαθλα και διεθνή φήμη. Τέλος, τα τελευταία χρόνια οι κανονισμοί της πετοσφαίρισης έχουν βαθμιαία εξελιχθεί, ώστε να αυξήσουν το ενδιαφέρον των θεατών και να αναπτύξουν το άθλημα. Αναμφισβήτητα, τα επόμενα 100 χρόνια

πρόκειται να γίνουμε μάρτυρες μιας συνεχούς εξέλιξης, ωστόσο η θέση της πετοσφαίρισης ως ένα από τα πιο δημοφιλή και συναρπαστικά αθλήματα του κόσμου είναι πλέον διασφαλισμένη.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

- Fédération Internationale de Volleyball (1996) *100 Years of Global Link*. FIVB, Lausanne, Switzerland.
- Shewman, B. (1995) *Volleyball Centennial*. Masters Press, Indianapolis, IN.
- United States Volleyball Association (2001) *USA Volleyball 2001 Official Guidebook*. USA Volleyball, Colorado Springs, CO.
- Additional information is available at the following internet addresses:
www.aahperd.org/nagws,
www.fivb.orgj, www.usavolleyball.org,
www.volleyball.org, www.volleyhall.org.

